

Přijímací zkoušky

Kvalita a
transparentnost

Scio, o. p. s.

Seminár SGI 29.10.2002, Bratislava
Petr Suchomel, SCIO, o. p. s.

scio@scio.cz

www.scio.cz

Scio -

- Přijímací zkoušky na střední i vysoké školy.
- Národní srovnávací zkoušky pro maturanty, žáky 9. a 5. tříd.
- Servis pro přípravu k přijímacím zkouškám.
- Informace o možnostech studia na vysokých i středních školách.

Cíl přijímacích zkoušek

- **vybrat aktuálně nejlepší - v čem?**
podle jakých kritérií, korelace s předpoklady
- **vybrat ty s nejlepšími předpoklady?**
identifikace předpokladů, obecné předpoklady

Model pro situaci, kdy přijímací řízení spočívá ve výběru předem daného počtu uchazečů bez ohledu na jejich absolutní kvalitu.

Problém **co testovat** je otázkou identifikace kompetencí klíčových pro úspěšné studium. Málokdy jsou takové kompetence těsněji svázané s okamžitým kvantem vědomostí, které uchazeč má ze střední školy. Problematická je i identifikace specifických předpokladů (požadavků).

Jednou z osvědčených variant kritéria pro selekci jsou **obecné studijní předpoklady**.

Rizika přijímacích zkoušek

- **škola nevybere ty pravé**
špatné kritérium, špatný test, špatné úvahy
- **nerovnoprávné podmínky**
znevýhodnění některých uchazečů, spor s VŠ, ztráta prestiže
- **netransparentní přijímací řízení**
málo otevřenost, ztráta prestiže

Špatné kritérium výběru nebo nekvalitní test se projeví velkým úbytkem studentů během studia, nízkou kvalitou jejich práce a tím obecně úpadkem výuky.

Nerovnoprávné podmínky mohou postihnout kvalitní uchazeče, kteří se tím pádem zbytečně nedostanou na školu. Kromě toho je nerovnoprávnost zdrojem odvolání, které dále problematizují přijímací zkoušky.

Netransparentnost přijímacího řízení snižuje kredit školy jako celku (jaké zkoušky, takové studium) a odrazuje kvalitní uchazeče.

Nerovnoprávné podmínky

- **informace o zkoušce**
 - obsah
 - průběh
 - hodnocení
- **podmínky u zkoušek**
 - dostupnost zkoušky
 - možnost opravy
 - organizace zkoušky
- **důsledky**
 - odvození veřejné mínění

Každý uchazeč by měl v předstihu znát přesnou podobu zkoušek, mít informace o jejich náročnosti, způsobu vyhodnocení a kritériích pro přijetí. Taková informace může zlepšit vzorek uchazečů (nejslabší nepřijdou, kvalitní získají důvěru). Předem zveřejněná kritéria jsou důležitá pro transparentnost.

Podmínky pro přípravu by měly být pro všechny srovnatelné – ukázkové verze, cvičné verze.

U zkoušek mají mít všichni uchazeči pokud možno stejné podmínky. Mělo by se počítat s možností momentální indispozice (kvůli které je škoda přijít o kvalitního uchazeče).

Netransparentnost

- **způsob vyhodnocení**
 - technika
 - kritéria
 - možnost manipulace
- **kvalita testů**
 - korespondence s proklámaným obsahem
 - statistická kvalita testů
 - bezchybnost testů

Technika vyhodnocení by měla transparentně vylučovat možnost manipulace s výsledky. Žadoucí je minimalizovat roli člověka v opravování. Kritéria musí být dána předem, být všem známá a platit pro všechny stejně.

O vyhodnocení zkoušek musí existovat záznam (protokol) – obsahuje všechny postupy a zjištěné odchylky od žádaného stavu.

Kvalita testů by měla být veřejně kontrolovatelná (zveřejněné údaje o reliabilitě, validitě (opponentské posudky)). Zadání testů by mělo být po zkouškách veřejně přístupné, např. kvůli kontrole obsahu a bezchybnosti.

Přijímací zkoušky pro FSS MU v Brně (I.)

- **FSS pořídí databázi uchazečů**
 - komunikace „papírových“ přihášek a Internetu
 - kontrola registrace přihášky
- **Scio připraví testy**
 - projekt testu
 - kontrola registrace přihášky
 - varianty testu

Scio vybráno **na základě výběrového řízení** (podmínka transparentnosti).

Přihlášky pořizuje fakulta (snáze vyřeší nejasnosti). Kontrola přijetí přihlášky na Internetu.

Testy jsou připraveny podle všech zásad profesionální tvorby testů (projekt testu, pilotáž, oponentury, pretestace atd.).

Fakulta zveřejní předem rámcový obsah a charakter testu, během přípravy má možnost kontrolovat, že se test od původního záměru neodchyluje.

Řada opatření k utajení obsahu ostrých zkoušek, ale veřejně ukázkové a cvičné verze.

Přijímací zkoušky pro FSS MU v Brně (II.)

- **Scio zajistí a provede zkoušky**
rozeslání pozvánek
informace o možnostech přípravy
informace o průběhu zkoušek
adm. místa zkoušek
- **Scio vyhodnotí zkoušky**
skenování záznamových archů
algoritmus stanoví FSS
technicky provede Scio
databáze poskytnuta FSS

Zkoušky probíhají **na 13 místech současně** (nikdo to nemá daleko) za stejných podmínek, administrují vyškolení pracovníci Scio. Uchazeč obdrží od Scio pozvánku s detailním popisem místa a průběhu zkoušek, je rovněž informovaný o možnostech přípravy. Uchazeči zaznamenávají odpovědi **do záznamových archů** (zadání jim zůstávají), o zkoušce vedou administrátoři **protokol**, dva z uchazečů v každé učebně jej potvrdí podpisem. Algoritmus výpočtu celkového skóre stanoví fakulta (rozhoduje o bonifikacích), technicky provede Scio.

Přijímací zkoušky pro FSS MU v Brně (III.)

- **Scio zveřejní informace o zkoušce**
výsledky uchazečů na Internetu
zadání testů zůstává uchazečům
klíč správných řešení na Internetu
- **FSS rozhodne o přijetí**
kapacitní a prospichové neprijetí

Scio zveřejní den po zkouškách **klíč správných řešení** použitý pro vyhodnocení (zadání zůstala uchazečům), do pěti dnů po zkouškách si uchazeč **na webu může zkontrolovat svoje výsledky**. Fakulta rozhodne o přijetí podle předem jasných kritérií.

Přijímací zkoušky pro FSS MU v Brně (IV.)

- **Scio rozešle rozhodnutí o přijetí**
rozhodnutí o přijetí
kopie záznamových archů
výsledková listina
- **Scio zkompletuje materiály pro FSS**
všechny relevantní materiály o uchazeči
přiznání a přihlášce

Společně s rozhodnutím o přijetí (tiskne Scio, podepisuje FSS) obdrží uchazeč v zákonem stanovené lhůtě i **kopii svých záznamových archů**, přepis jeho vykřížkovaných odpovědí do alfabetských znaků (A, B, C atd.) pro kontrolu s klíčem správných řešení, **statistické údaje o zkoušce** (počet uchazečů, hranice pro přijetí, jeho výsledek, výsledek nejhoršího přijatého atd., reliabilitu a průměrnou úspěšnost jednotlivých variant zkoušek). Pro potřeby archivace Scio zkompletuje pro každého uchazeče kopii jeho rozhodnutí o přijetí, záznamové archy, protokol o zkoušce a výsledkovou listinu – všechny relevantní informace o zkoušce uchazeče tak jsou na jednom místě.

Přijímací zkoušky pro FSS MU v Brně (V.)

- **odvolání**

Scio: kvalita testů, průběh, vyhodnocení

- **náhradní termín**

variantní testy

Odvolání založená na výhradách vůči kvalitě testů, průběhu zkoušek nebo technickému průběhu vyhodnocení řeší Scio (resp. vyjadřuje se coby podklad pro odvolací komisi děkana nebo rektora). Za poslední tři roky počet odvolání, ke kterým se Scio vyjadřuje stále klesá, výhrady jsou téměř vždy vyvráceny jasnou argumentací, případně doloženy (protokol o zkoušce, statistické parametry testů atd.). Pro náhradní termín zkoušek, který již administruje FSS sama, připravuje Scio stejnocennou sadu testů a provádí vyhodnocení.

Výhody

- **zjednodušení pro FSS**

organizace

- **širší výběr uchazečů**

větší vzdálenosti

- **kvalitní výběr uchazečů**

prokazatelná kvalita testů

- **zvýšení prestiže**

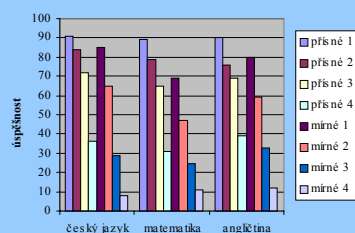
průhlednost celého přijímacího řízení

Fakulta má s přijímacím řízením minimum starostí, má záruku kvalitních testů a bezchybného vyhodnocení. Odpovědnost za případné chyby jsou přeneseny na Scio. Uchazeči jsou nejvyšší možnou informováni o možnostech přípravy, podobě zkoušky i její organizaci. Transparentnost celých zkoušek zvyšuje prestiž fakulty v očích veřejnosti.

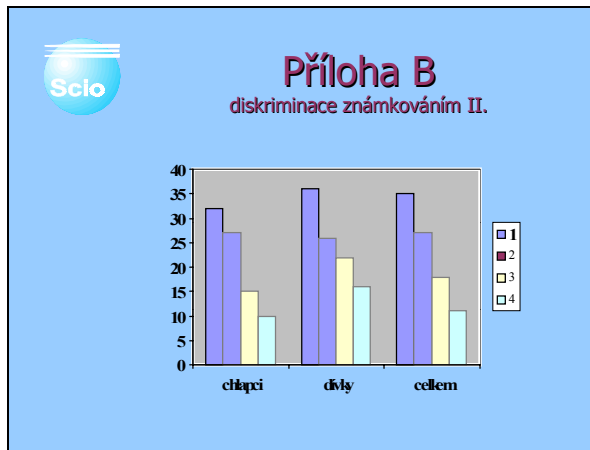

Příloha A

diskriminace známkováním I.

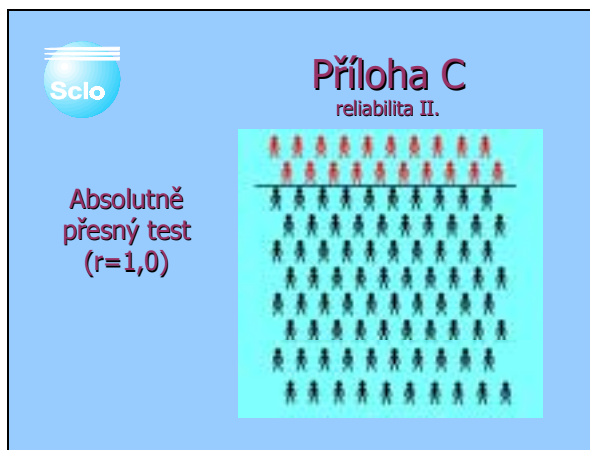
Jedním z často uplatňovaných kritérií (pomocných nebo hlavních) při výběru u přijímacích zkoušek je **prospěch**. Ve známkování jsou velké rozdíly. Graf porovnává desetinu nejmírněji známkujících škol s desetinou nejpřísněji známkujících škol (testování ZŠ v roce 2001, u SŠ, alespoň v ČR, je situace podobná). Z grafu je například vidět, že jedničkář z "mírné" školy umí méně než dvojkař z "přísné" školy. To v situaci, kdy hranice průměru známek pro přijetí bez přijímacích zkoušek je např. 1.3, v podstatě diskvalifikuje byť i dobré studenty, kteří ale "smolně" chodili do "přísné" školy.

Další příklad rozdílné úrovně známkování – výkon, za který dívky už dostanou v němčině (ZŠ, 2001, ČR) čtyřku, stačí chlapcům ještě na trojku.

Model pro ilustraci toho, jak reliabilita testu ovlivňuje náhodnost pořadí uchazečů vzešlého z testování. Pokud bychom to uměli, představme si, že ze stovky přihlášených uchazečů je 20, kteří reálně mají nejlepší předpoklady ke studiu – právě ty bychom chtěli přijmout. Předpokládejme, že máme test, který testuje skutečně to, co je pro úspěšnost studia na dané škole stěžejní (tj. validita testu je v pořádku).

Absolutně spolehlivý test (reliabilita 1) by skutečně vedl k pořadí, v němž by dvacítka nej kvalitnějších uchazečů byla na prvních dvaceti místech. Hodnota reliability rovná 1 je spíše jen teoreticky dosažitelná. Za výborný výsledek je možné považovat reliabilitu vyšší než 0,96.

Scio

Příloha C
reliabilita III.

Dostatečně přesný test
($r=0,9$)

U testu s reliabilitou 0,9 (stále ještě velmi vysoká hodnota) již na rozhraní přijatých a nepřijatých uchazečů může dojít k výměně pořadí – někteří z těch, kdo jsou objektivně nejlepší, nejsou přijati. Na jejich místě jsou ti, kdo ve skutečnosti podle svých schopností přijati být neměli.

Scio

Příloha C
reliabilita IV.

Použitelný test
($r=0,8$)

S klesající hodnotou reliability se počet "nesprávně" zařazených uchazečů zvyšuje. Navíc kvalitní uchazeči se dostávají tak daleko "pod čáru", že jejich šance na přijetí např. ve druhém kolem nebo při odvolání jsou už mizivé.

Scio

Příloha C
reliabilita V.

Nepřesný test
($r=0,65$)

V intervalu "čára plusminus pět" jsou už v podstatě náhodně promícháni ti, kdo měli být přijati" s ostatními. Na takto sestavené pořadí již není možné věrohodně spoléhat.

Příloha C

reliabilita VI.

Nepoužitelný
test ($r=0,5$)

Uchazeči jsou seřazeni téměř náhodně.
Pro účel přijímacího řízení nepoužitelný
výsledek. Pořadí uchazečů již nijak
nekorresponduje s jejich předpoklady ke
studiu.